

Asia: VN/34680/2022

Lausuntopyyntö Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit alatyöryhmän 1. Rikollisuus ja rikosasioiden käsittely sekä rangaistukset ja niiden täytäntöönpano ehdotuksista

-

2. Kommentit alatyöryhmän 2. Siviiliasioiden käsittely, sovittelu ja vaihtoehtoiset riidanratkaisukeinot ehdotuksista

-

3. Kommentit alatyöryhmän 3. Hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat ehdotuksista

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue kohdistaa lausuntonsa alatyöryhmän 3. toimenpide-ehdotuksen 69. kohtaan seuraavasti:

Lapsen huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen ovat perheille erityisen raskaita ja voimakkaasti perheen perus- ja ihmisoikeuksiin puuttuvia päätöksiä. Hallinto-oikeuden roolia ulkopuolisena ja riippumattomana ensiasteen päätöksentekijänä tahdonvastaisissa huostaanottopäätöksissä tai ensiasteen valitusten käsittelijänä muissa lastensuojelulain perusteella tehdyissä päätöksissä ei tule poistaa. Asiakkaiden kokemusta heillä aidosti olevasta oikeusturvasta, eli mahdollisuudesta valittaa puolueettomalle ja sidoksista vapaalle tuomioistuimelle, ei tule missään tapauksessa väheksyä. Hallinto-oikeudessa käsiteltävissä tapauksissa on hyvin harvoin kyse teknisestä virheestä. Kyse on useinkin huostaanoton perusteiden olemassaolosta ja niihin liittyvistä näkemyseroista. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan asiakkaiden oikeusturva ja kokemus oikeusturvan olemassaolosta voisi vaarantua vakavasti ensiasteen päätöksenteon tai valitusten siirtämisestä hyvinvointialueen omille toimielimille.

Hyvinvointialueen toimielimen tai jonkun muun toimielimen toimiessa ensiasteena päätöksenteossa tai muutoksenhaussa, luotaisiin yksi uusi porras prosessiin, joka väistämättä vain pidentäisi lastensuojeluasioiden käsittelyaikoja, jotka ovat jo tällä hetkellä liian pitkiä. Esitetty uusi järjestely

pidettäisi kokonaiskäsittelyaikoja, koska asiakkaiden luottamus hyvinvointialueiden omiin toimielimiin ei hyvin todennäköisesti riittäisi asiakkaille vahvistukseksi päätösten oikeudenmukaisuudesta, vaan he todennäköisesti valittaisivat toimielimen päätöksestä joka tapauksessa hallinto-oikeuteen. Uusi käytäntö ei siis vähentäisi hallinto-oikeuksien taakkaa, vaan käsiteltävän asian asiakirjojen määrä voisi lisääntyä jo ajan kulumisenkin takia entisestään sekä vaikeuttaa että hidastaa näin hallinto-oikeuden asioiden käsittelyä. Päätösten ja hakemusten perusteena olevat huostaanottoon ja sen perusteisiin liittyvät seikat muuttuvat ajan kuluessa jatkuvasti, jolloin pitkittyvien asioiden hallinta on entistä monimutkaisempaa ja vaikeampaa.

Hallituksen esityksessä uudeksi lastensuojelulaki 252/2006 (s. 1) on otettu kantaa siihen, miksi päätöksentekojärjestelmää on haluttu aiemmin muuttaa: "Ehdotetulla lailla muutettaisiin lastensuojelua koskevaa päätöksentekojärjestelmää. Päätöksenteossa tarvittava asiantuntemus ja puolueettomuus pyrittäisiin varmistamaan ja parantamaan näin lapsen ja vanhempien tai huoltajien oikeusturvaa. Tahdonvastaisia huostaanottoasioita koskevat päätökset tehtäisiin ensivaiheessa hallinto-oikeudessa kunnan sosiaalihuollosta vastaavan johtavan viranhaltijan hakemuksesta. Myös huostaanoton valmisteluun liittyvistä menettelyistä ja käytettävissä olevasta asiantuntemuksesta säädettäisiin nykyistä tarkemmin. Suostumukseen perustuvista ja kiireellisistä toimenpiteistä päätös tehtäisiin kunnassa viranhaltijatasolla, jonka jälkeen oikeusturvan kannalta erityisen merkittävässä asioissa olisi suora muutoksenhakuoikeus hallinto-oikeuteen."

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan myös hyvinvointialueiden taloudellisten resurssien ja mahdollisten tulevaan uuteen toimielimeen valittavien asiantuntijoiden riittävyys sekä osaamisen varmistaminen ovat merkittäviä riskitekijöitä uudessa mahdollisessa mallissa. Demokratian pohjalta käytäviin aluevaaleihin tai vaalikelpoiseksi katsottavaan luottamushenkilöön ei myöskään tällä hetkellä kohdistu lainsäädäntöä, jolla luottamushenkilöstön monipuolinen ja erityisesti esitetyn toimielimen kannalta olennainen moniammatillinen osaaminen saataisiin turvattua. Vallan kolmijaon näkökulmasta demokratiaan puuttumisen ei voida katsoa olevan lainsäädännöllisesti tältä osin perusteltua. Toimielimen asiantuntijoilla tulisi olla laaja osaaminen lastensuojelun työskentelystä sekä lastensuojelulaista, jotta toimielimen ratkaisujen oikeudenmukaisuus ja laillisuus voitaisiin taata.

Hyvinvointialueiden hallinnollinen taakka lisääntyisi entisestään jo nykyisestä hankalasta tilanteesta, jossa suurin osa hyvinvointialueista kamppailee. Huostaanottoasioihin liittyy valtava määrä asiakirjoja, joihin perehtyminen vaatisi toimielimen asiantuntijoilta suuren määrän työaika. Tähän ylimääräiseen prosessiin tarvittava lisäaika kuormittaisi myös hyvinvointialueella työskentelevää lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää, jonka olisi ajan kuluessa tuotettava jatkuvasti muuttuvaa ajantasaista tietoa lapsen asioiden käsittelyä varten. Koko prosessin pitkittyminen yhden lisäportaan lisäämisen takia kuormittaisi väistämättä myös kyseessä olevaa lasta ja hänen perhettään asian keskeneräisyyden pitkittyessä mahdollisesti jopa useammaksi vuodeksi.

Yllä kerrotuilla perusteilla Vantaan ja Keravan hyvinvointialue ei kannata ehdotusta lapsen tahdonvastaisten huostaanottoa koskevien asioiden sekä muiden lastensuojelulakiin perustuvien päätösten ensiasteen päätöksenteon ja valitusten siirtoa hallinto-oikeuksista esimerkiksi

hyvinvointialueen yhteyteen perustettavalle moniammatilliselle toimielimelle. Tahdonvastaisten huostaanottoasioiden ensiasteen päätöksenteot sekä muiden lastensuojelulakiin perustuvien päätösten valitukset tulisi jatkossakin käsitellä puolueettomassa, asiantuntevassa ja esteellisyyksistä vapaassa hallinto-oikeudessa. Asiakkaiden oikeusturvan ja lapsen edun vaarantuminen sekä koko prosessin pitkittyminen ovat merkittäviä riskitekijöitä ehdotetussa uudessa toimintatavassa.

Suomessa on jo nykyisin kansainvälisestikin verraten poikkeuksellinen järjestelmä, jossa yksittäisellä sosiaalityöntekijällä ja johtavalla sosiaalityöntekijällä on merkittävä valta päättää yksittäisen lapsen asioista. Muissa pohjoismaissa, kuten Ruotsissa ja Norjassa, päätöksenteko huostaanottoasioissa on lähtökohtaisesti tuomioistuimilla.

4. Kommentit alatyöryhmän 4. Oikeudellinen neuvonta ja avustaminen ehdotuksista

-

5. Kommentit alatyöryhmän 5. Täytäntöönpano ja Ulosottolaitoksen toiminta ehdotuksista

-

6. Kommentit alatyöryhmän 6. Hallinto-, henkilöstö- ja koulutusasiat ehdotuksista

-

7. Muita huomioita Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

-

Tuovinen Tiia
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue